

איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה – שם משמואל לפרשת מטות

- במדבר ל** (ב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' :
 (ג) אִישׁ כִּי יִדַּר נָדָר לַה' אוּ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לְאִסּוּר אִסּוּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה :

דברים י, כ אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ תִירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבו תִּדְבַק וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע :

ירמיה ד, ב וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי ה' בְּאֶמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבְצַדִּיקָה וְהִתְבָּרְכוּ בּו גוֹיִם וּבו יִתְהַלְלוּ :

שם משמואל מטות - שנת תר"ע

במדרש רבה הדא הוא דכתיב וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי ה' בְּאֶמֶת וגו' אמר להם הקב"ה לישראל כו' אפילו באמת אין אתה רשאי להשבע בשמי אלא אם כן יהיו בך כל המדות וכו' שתהא כאותן שנקראו יראי אלקים אברהם איוב ויוסף.¹
 הענין על פי מה שאמר כבוד קדושת אבי אדומו"ר זללה"ה במאמר מדרש תנחומא (פי' נצבים) בפסוק (משלי יב, ז) הַפֹּדֵף רְשָׁעִים וְאֵינָם וּבֵית צַדִּיקִים יַעֲמֵד כֹּל זִמָּן שֶׁהַקִּבְיָה מִסְתַּכֵּל וּמֵהַפֵּךְ בְּהֵם בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל רְשָׁעִים אֵין לָהֶם תְּקוּמָה. הַפֵּךְ בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל דוֹר הַמַּבּוּל לֹא הִיטָה לָהֶם תְּקוּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ז, כג) וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם וְכוּ' עֵינַי שָׁם,² ופירש מעשיהם של רשעים היינו המעשים הטובים שלהם, דהיאך שהוא עומד הנה עושה, אבל אם יתהפך עליו הגלגל הן לשבט והן לחסד או בבוא עליו נסיונות לא יעשה שום טוב, וזהו סימן של צדיק דהיאך שהוא אצלו הן לטב והן לביש הוא בצדקו עומד,³ וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קטז, יג) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא, והרשע הוא להיפוך, עד כאן תורף דבריו

1 **במדבר רבה** כב, א: א: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת... אִישׁ כִּי יִדַּר נָדָר לַה' (במדבר ל, ב-ג) הדא הוא דכתיב (ירמיה ד, ב) וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי ה' בְּאֶמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבְצַדִּיקָה. אמר להם הקב"ה לישראל לא תהיו סבורים שהותר לכם להשבע בשמי אפילו באמת אין אתה רשאי להשבע בשמי אלא אם כן יהיה בך כל המדות האלו (דברים י, כ) אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ תִירָא אֹתוֹ שֶׁתִּהְיֶה כְּאֹתוֹן שֶׁנֶּקְרָאוּ יִרְאֵי אֱלֹקִים אֲבִרָהָם אִיּוֹב וְיוֹסֵף דְּכָתִיב (בראשית כב, יב) כִּי >עָתָה< יִדְעָתִי כִּי יִרְאֵי אֱלֹקִים אֶתְּהָ אִיּוֹב דְּכָתִיב (איוב א, א) >וְהָיָה הָאִישׁ >הַהוּא< תָּם וְיָשָׁר וְיִרְאֵי אֱלֹקִים יוֹסֵף דְּכָתִיב (בראשית מב, יח) אֵת הָאֱלֹקִים אֲנִי יִרְאֵי הוּי (דברים י, כ) אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ תִירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד אִם אֵתָה מִפְּנֵה עֲצֻמְךָ לְתוֹרָה וּלְעִסּוֹק בְּמִצְוֹת וְאֵין לָךְ עֲבוּדָה אַחֵרֶת לָכֵךְ נֶאֱמַר (דברים י, כ) אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבו תִּדְבַק וְכִי יִכּוֹל אָדָם לִידְבַק בְּשִׁכְנָהּ וְהָלָא כִּבְרָ נֶאֱמַר (דברים ד, כד) כִּי ה' אֱלֹקֶיךָ אֵשׁ אֹכֵלָה הוּא אֵלָּא לּוֹמֵר לָךְ כֹּל הַמְּשִׂיא בְּתוֹ לְתַלְמִיד שְׁקוּרָא וְשׁוֹנָה וְעוֹשֶׂה פְּרַקְמִטִּיא וּמֵהֵנָּה מִנְכַסִּיו זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר עֲלִיו וּבו תִּדְבַק אִם יֵשׁ בְּךָ כֹּל הַמְּדוּת הָאֵלּוּ אֵתָה רְשָׁאֵי לְהִשָּׁבַע וְאִם לֹא אֵין אֵתָה רְשָׁאֵי לְהִשָּׁבַע. מַעֲשֶׂה בִּינְאֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּי לוֹ ב' אֲלָפִים עֵיירוֹת וְכוֹלָם נִחְרְבוּ עַל שְׁבוּעַת אִמְתָּ כִּיִּצַד אֹמֵר אָדָם לְחַבִּירוֹ בְּשׁוּבָה שְׁאֵנִי הוֹלֵךְ וְאוֹכֵל כֵּךְ וְכֵךְ בְּמִקּוּם פְּלוּנִי וְאֵשְׁתָּה כֵּךְ וְכֵךְ בְּמִקּוּם פְּלוּנִי וְהוּי הוֹלְכִין וּמְקִימִין שְׁבוּעָתָן וְנִחְרְבוּ מֵהַנִּשְׁבַּע בְּאִמְתָּ כֵּךְ הַנִּשְׁבַּע עַל הַשְּׁקָר עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה; רָאָה גַם בְּמִקְבִּילָהּ **בתנחומא** וִיקְרָא ז: וְכָתִיב (ירמיה ד, ב) וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי ה' בְּאֶמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבְצַדִּיקָה וְהִתְבָּרְכוּ בּו גוֹיִם וּבו יִתְהַלְלוּ וְהַכְּתוּב אֹמֵר (דברים י, כ) אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ תִירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבו תִּדְבַק וְאִחִי"כ וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע. אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ תִירָא שֶׁתִּהְיֶה כְּאֹתוֹן שְׁלֹשָׁה שְׁכָתוּב בְּהוּן יִרְאֵי אֱלֹקִים אֲבִרָהָם יוֹסֵף אִיּוֹב. אֲבִרָהָם שְׁכָתוּב בּו (בראשית כב, יב) כִּי עָתָה יִדְעָתִי כִּי יִרְאֵי אֱלֹקִים אֶתְּהָ. יוֹסֵף דְּכָתִיב (בראשית מב, יח) אֵת הָאֱלֹקִים אֲנִי יִרְאֵי וְאִיּוֹב שְׁכָתוּב בּו (איוב א, א) >וְהָיָה הָאִישׁ >הַהוּא< תָּם וְיָשָׁר וְיִרְאֵי אֱלֹקִים וְיִסָּר מֵרָע. אֹתוֹ תַעֲבֹד שֶׁתִּהְיֶה עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת. וּבו תִּדְבַק שֶׁתִּכְבַּד תְּלִמִידֵי חֲכָמִים וְתִהְיֶה אֹתָם מִנְכַסִּיךָ. אִמֵּר לָהֶם מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל לֹא תִהְיֶה סְבוּרִים שֶׁתִּתְרַנְּנוּ לָכֵם לְהִשָּׁבַע בְּשֵׁמוֹ אֲפִילוֹ בְּאִמְתָּ, אִם יֵשׁ בְּכֶם כֹּל הַמְּדוּת הָאֵלּוּ אֵתָם רְשָׁאֵין לִישָׁבַע, וְאִם לֹא אֵינְכֶם רְשָׁאֵין לִישָׁבַע אֲפִילוֹ בְּאִמְתָּ. לֹא תִהְיֶה כְּאֹתוֹן שְׁכָתוּב בְּהוּן (ירמיה ו) הִשָּׁבַע לְשָׁקֵר וְקִטְרָ לְבַעַל אֵלָּא קִיִּים כֹּל הַמְּדוּת הָאֵלּוּ וְאִחִי"כ אֵתָה שְׁלִי שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד) אִם תִּשׁוּב יִשְׂרָאֵל נֹאֵם ה' אֵלֵי תִשׁוּב וְאִם תִּסָּר שְׁקוּצִיךְ מִפְּנֵי וְלֹא תִנּוּד וְאִחִי"כ כְּתִיב אַחֵרִיו וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי ה' בְּאִמְתָּ וְגו' אִמֵּר רְבוּתִינוּ אֲפִילוֹ עַל הַאִמְתָּ אֵינוּ יָפָה לְאָדָם לְהִשָּׁבַע לְמָה שֶׁנּוּ רְבוּתִינוּ לֹא יִהְיֶה אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל פְּרוּץ בְּנִדְרִים וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי ה' בְּאִמְתָּ בְּמִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה וְהִתְבָּרְכוּ בּו גוֹיִם וְלֹא בְּשָׁחוֹק וְלֹא לְהִטְעוֹת אֵת חַבִּירוֹ בְּשׁוּבָה לּוֹמֵר שְׁאֵינוּ שְׁבוּעָה מַעֲשֶׂה בְּהַר הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּי שֵׁם אֲלָפִים עֵיירוֹת וְכוֹלָם נִחְרְבוּ עַל שְׁבוּעַת אִמְתָּ וְהוּי שֶׁל שׁוֹא כִּיִּצַד הִיָּה אָדָם אֹמֵר לְחַבְרֵי שְׁבוּעָה שְׁאֵנִי הוֹלֵךְ לְמִקּוּם פְּלוּנִי וְאוֹכֵל וְאֵשְׁתָּה וְהוֹלְכִין וְעוֹשִׂין וּמְקִימִין שְׁבוּעָתָם וְכוֹלָם נִחְרְבוּ וְמָה שֶׁהִנִּשְׁבַּע בְּאִמְתָּ כֵּךְ הַנִּשְׁבַּע לְשָׁקֵר עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה לָכֵךְ נֶאֱמַר נִפְשׁ כִּי תַחֲטָא וְשִׁמְעָה קוֹל...
 2 **תנחומא** נצבים א: אֵתָם נְצִבִים הַיּוֹם זֶה שֶׁאִמֵּר הַכְּתוּב הַפֹּדֵף רְשָׁעִים וְאֵינָם וּבֵית צַדִּיקִים יַעֲמֵד וְגו' (משלי יב, ז) כֹּל זִמָּן שֶׁהַקִּבְיָה מִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל רְשָׁעִים וּמֵהַפֵּךְ בְּהֵם אֵין לָהֶם תְּקוּמָה. הַפֵּךְ בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל דוֹר הַמַּבּוּל לֹא הִיטָה לָהֶם תְּקוּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ז, כג) וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם. הַפֵּךְ בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מְצָרִים וְלֹא הִיטָה לָהֶן תְּקוּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יד) וְלֹא נִשְׂאָר בְּהֵם עַד אַחַד. הַפֵּךְ בְּמַעֲשֶׂה שֶׁל בָּבֶל וְלֹא הִיטָה לָהֶן תְּקוּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יד) וְהִכְרַתִּי לְבַבֵּל שֵׁם וְשָׂאֵר וְנִין וְנִכְד. וְעַל כּוֹלָם אִמֵּר דוֹד שֵׁם נִפְלוּ פוּעֵלֵי אוֹן וְגו' (תהלים לו). אֲבֵל יִשְׂרָאֵל נוֹפְלִין וְעוֹמְדִין, וְכֵן הוּא אֹמֵר (מִיכָה ז, ח) אֵל תִּשְׁמָחִי אֲבִיבְתִי לִי כִּי נִפְלִיתִי קָמְתִי וְגו'.

3 רָאָה **רמב"ן** לְשִׁמּוֹת כ, יז: וַיִּאֱמַר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אֵל תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוֹר נְסוֹת אֶתְכֶם בָּא הָאֱלֹקִים וּבְעֲבוֹר תִּהְיֶה יְרָאָתוֹ עַל פְּנִיכֶם לְבִלְתִּי תִחְטְאוּ - וְיִתְכַן שִׁיחִיהַ הַנְּסִיוֹן הַזֶּה בְּטוּבָה, כִּי הָאָדוֹן פִּעַם יִנְסֶה עֲבָדוֹ בְּעֲבוּדָה קִשָּׁה לְדַעַת אִם יִסְבַּלְנָה לְאֵהֲבָתוֹ, וּפְעַם יִיטִיב עִמּוֹ לְדַעַת אִם יִגְמוֹל אוֹתוֹ בְּטוּבָה אִשֶׁר עָשָׂה עִמּוֹ לְהוֹסִיף לְאִדּוּנָיו עֲבוּדָה וְכוּבֹד, כְּעִנְיָן שֶׁאִמֵּר חֲכָמִים (שְׁמוּ"ר לֹא כ) אִשְׁרֵי אָדָם שְׁעוּמָד בְּנִסְיוֹנָיו, שְׁאֵין לָךְ בְּרִיָּה שְׁאֵין הַקִּבְיָה מְנַסָּה אוֹתָהּ, הַעֲשִׂיר מְנַסָּה אוֹתוֹ אִם תִּהְיֶה יָדוֹ פְּתוּחָה לְעֵינָיִם, הַעֲנִי מְנַסָּה אוֹתוֹ אִם יוֹכֵל לְקַבֵּל יִסּוּרִין וְכוּ'.

הקדושים.⁴ וכבוד קדושת אדמו"ר זצלה"ה מגור אמר דנהר הפוסק אחת לשבעים שנה נקרא מים מכזבין,⁵ וכל מי שעבודתו רק במצבו הטוב ואם יתהפך עליו הגלגל יחזור לסורו סימן הוא שגם עבודתו בזמן הטוב היתה גם כן כוזבת. וזה שאמר המדרש רבה על הכתוב (ירמיה ד, ב) וְנִשְׁפָּעַתְּ חַי ה' בְּאֶמֶת כּוֹי [היינו שיהיה קיים כן היפוך מים מכזבין] עד, זה אברהם כו' דאברהם היה מדת חסד, והקב"ה מתנהג עמו בחסד, והחסד וההשפעה לא הורידו אותו מדרכו הטובה, ואיוב היה בעל יסורים רחמנא ליצלן ולא הורידו אותו מדרכו הטובה, ויוסף הנסיונות לא הורידו אותו מדרכו הטובה, אז יוכל לישבע, דהאיך שיפול דבר, לא ירד מדרכו הטובה, ואם כן לא ישבע לשקר.

4 **שם משמואל** נח ור"ח מרחשון – שנת תרע"ג: במדרש תנחומא (פי' נצבים) הפוך רשעים ואינם (משלי יב, ז) כל זמן שהקב"ה מסתכל במעשיהם של רשעים ומהפך בהם אין להם תקומה הפך במעשיהם של דור המבול לא היתה להם תקומה, ופירש כבוד קדושת אבי אדמו"ר זצלה"ה שאינו מדבר במעשיהם הרעים של הרשעים שבוה אין שייך לומר מסתכל ומהפך בהם, אלא המדרש מדבר במעשים הטובים שלהם, עד כאן תורף דבריו; **שם משמואל** נח - שנת תרע"ה: במדרש תנחומא (פי' נצבים) שכל מה שהקב"ה מסתכל ומהפך במעשיהם של רשעים אין להם תקומה שנאמר הפוך רשעים ואינם, ופירש כבוד קדושת אבי אדמו"ר זצלה"ה שמעשיהם קאי על מעשים טובים שלהם, היינו אף שעושה מעשים טובים אם אך יהפך עליו הגלגל מיד נהפך לאיש אחר זה סימן שגם מעשים טובים שלו אינם שוים כלום, עד כאן תורף דבריו; **שם משמואל** במדבר - שנת תרע"ה: והייתם לי סגולה מכל העמים, ופירש הקדוש ר' דוד מלעלוב זצלה"ה שישאל הם כמו סגול שבכל אופן שמהפכין אותו נשאר סגול, עד כאן דבריו. ויש לסיים אבתריה דהנה במדרש תנחומא (פי' נצבים) הפוך רשעים ואינם (משלי יב, ז) כל זמן שהקב"ה מסתכל במעשיהם של רשעים ומהפך בהם אין להם תקומה, אלא הכוונה מעשיהם הטובים שאם נהפך להם הגלגל מעט נהפכו כל מעשיהם הטובים לתוהו ובוהו, וזהו הפירוש אין להם תקומה, אבל ישראל עם כל הגלים שעוברים עליהם הם נשארים על עמדם וכמו שכתוב (תהלים מ"ד) אם שחחנו שם אלקינו ונפרוש כפינו לאל זר. ובהו יש לפרש והייתם לי סגולה מכל העמים, היינו שאתם לבדכם כמו סגול כנייל ולא כל העמים; **שם משמואל** נצבים - שנת תרע"ו: במדרש תנחומא הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמד וגו' (משלי יב, ז) כל זמן שהקב"ה מסתכל במעשיהם של רשעים ומהפך בהם אין להם תקומה וכו'. הנה כבוד קדושת אדמו"ר זצלה"ה אמר שאין הפירוש מעשיהם של רשעים העבירות שעושים, דאם כן מה שייך לומר מסתכל ומהפך בהם, אך הכוונה על המצוות שעושים, דהקב"ה מסתכל ומבחין בהם דאם יתהפך עליו הגלגל לא יעמוד במעשים הטובים האלו לכך אין מעשיהם נחשבים אצלו כלום, ובית צדיקים יעמוד כי כל מה שיהיה עמהם הם עומדים על מקומם ועושים מעשים טובים, עד כאן תורף דבריו הקדושים; **שם משמואל** נצבים - שנת תרע"ה: והגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שאין הפירוש שהקב"ה מסתכל במעשיהם הרעים ומהפך בהם, כי העבירות שלהם אינן צריכות להסתכלות ולהפוך בהן שבראיה בעלמא ניכרות הן, אלא הפירוש במעשים הטובים שלהם שבחיצוניות נראים טובים אבל בהסתכלות בפנימיותן יתראה שאין בהן ממש, והסימן לזה אם יהפך עליהם הגלגל כיצד יהיו המעשים טובים שלהם הלוא אז יפלו ולא יקומו, וזה שאמר הכתוב שם נפלו פועלי און, אבל ישראל נופלין ועומדין שאפילו כשהם נופלין ודוויין וסחופין ומטורפין והצרות באות עליהם, עומדים באמונתם ובמעלתם וזה שאמר הכתוב אל תשקחי אינתי לי כי נפליתי קמתי היינו שאפילו בשעת נפילה הנני קם, עד כאן דבריו; **שם משמואל** נצבים - שנת תרע"ז: ועם זה יובנו דברי התנחומא דפתח לה פתחא להאי פרשתא (משלי יב, ז) הפוך רשעים ואינם כל זמן שהקב"ה מסתכל במעשיהם של רשעים ומהפך בהם אין להם תקומה, ועל פי מה שהגיד כבוד קדושת אבי אדמו"ר זצלה"ה שאין הפירוש מעשים רעים שלהם, שבוה אין שייך להסתכל ולהפוך בהם, שהרי נראה להדיא, אלא הפירוש מעשים טובים שלהם שהקב"ה מסתכל בהם מוצא אותם אפס ואין, וזה האות שהרי כשההפך בהם והגלגל משתנה עליהם, היכן הם והיכן מעשיהם הטובים, ונפלו ולא יוכלו קום, היפוך ישראל שעליהם נאמר (משלי יב, ז) ובית צדיקים יעמד וכנייל.

5 **משנה פרה ח, ט**: ...המים המכזבים, פסולין רע"ב: למי חטאת. אלו הם המים המכזבים רע"ב: הפוסקין. כמו אשר לא יכזבו מימיו (ישעיה נח), המכזבים אֶחָד בְּשָׁבוּעַ רע"ב: אבל אחד ביובל שפיר מקרו מים חיים...; **שיח שרפי קודש** - אמת ט: אמת הוא דבר שאינו משתנה, כמו שאמר אדמו"ר הר"ם זצלה"ה הרא"י מנהר הפוסק אחת לשבעים שנה נקרא מים מכזבין, ומובן שאמת הוא להיפך מכזב שאינו פוסק; **שם משמואל** חיי שרה - שנת תרע"ג: ואמת היא דבר שאינו משתנה, כמו שאמר אדמו"ר הר"ם זצלה"ה הרא"י מנהר הפוסק אחת לשבעים שנה נקרא מים מכזבין, ומובן שאמת שהוא היפוך מכזב הוא שאינו פוסק; **שם משמואל** יוצא - שנת תרע"ד: וידוע דאמת הוא בלתי שינוי, וכמו שדיק אדמו"ר הר"ם זצלה"ה מגור מנהר הפוסק אחת לשבעים שנה נקרא מים מכזבין; **שם משמואל** בשלח - שנת תרע"ח: כי בחיי אמת היא שאין לו שינוי, על היפוך נהר הפוסק שנקרא מים מכזבין; **שם משמואל** בחקותי - שנת תרע"א: והנה מי נהר הפוסק אחת לשבע שנים נקראים מים מכזבין, ומובן שאמת היא דבר שאין לו הפסק וחליפין. ראה גם **שם משמואל** כי תשא - שנת תרע"ט: וענין קשר של תפילין דידן שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שהוא התקשרות המחשבה בהש"י בלי הסרה וכענין תפילין שאסורין בהיסח הדעת, יש להוסיף בזה דברים, כי אותיות קשר להיפוך מאותיות שקר, וידוע שכל דבר שאינו מתקיים נקרא שקר כמ"ש (ישעי' ס"ג) ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו, וכתב (ירמי' ט"ו) היו תהי' לי כמו אכזב, ונהר הפוסק אפי' אחת לשבעים שנה נקרא מים מכזבין. והיפוך משקר הוא דבר שיש לו קיום נצח, בלתי משתנה, וכמ"ש בק"ש ואהבתי וגו' ובכל מאדך וברש"י בכל מדה ומדה שמודד לך בין במדה טובה בין במדת פורענות, וכן דוד הוא אומר כוס יצועות וגו' צרה ויגון אמצא וגו', עכ"ל, וכמ"ש (תהלים נ"ו) באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר ובירושלמי (ברכות פ"ט ה"ה) בין על מידות הדין בין על מידות הרחמים אהלל דבר, ואדרבה דישראל כשהם ענושים ממנו ית"ש ומדת הדין שולטת עליהם ח"ו הם נדבקים בו עוד יותר, וכמ"ש (ישעי' כ"ו ט"ז) הוי בצר פקודך צקון לחש מוסרך למו, כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבלי' כן היינו מפניך ה', ופירש הרד"ק בשם אביו כל כמה שתכם ותיסרום הם בכל עת שבים אלך ויאהבוך, כמו הרה תקריב ללדת אעפ"י שידועת שבעלה גרם לה אינה שונאתו ובאותה שעה שחבלי חזקים היא תאהבנו, כי היינו מפניך כי בעת שתכנו ותיסרונו אנו אוהבים אותך ויתר ושישם אליך בכל לב, ומדה זו אינה אלא בישראל, אבל בזולתנו כתיב (שם ח' כ"א) והי' כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה. וזהו ענין קשר של ישראל באבהוון בשמים, וע"ז מורה קשר של תפילין דידן; **שם משמואל** המועדים - שנת תרע"ט ערב יוה"כ שנת תרע"ט: וע"כ ביום הכפורים מופיעה מדת האמת, ובמדת האמת ישראל לעולם זכאים. כי אמת היא דבר שהוא בעצם, וכל דבר שהוא במקרה איננו אמת. שכל דבר שהוא בעצם איננו משתנה, ואם נראה בו שינוי הוא לשעתו בלבד, וע"כ דבר שהוא במקרה, וידוע שהמקרה לא יתמיד, ע"כ איננו נקרא אמת, ונהר הפוסק לשבעים שנה נקרא שמימיו מכזבין. וע"כ ביוהכ"פ שמאירה מדת האמת נתגלה עצם מהות ישראל, וישאל בעצם הם נקיים וטהורים, והחטא מסתעף מחמת הגוים כמ"ש (תהלים ק"ו ל"ה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, או מחמת גלגול האויר שהגוים מקלקלין את האויר במעשיהם הרעים, כי אפי' מחשבה נחלקת באויר כמ"ש הרמ"ע מפאנו, וכבר דברנו בזה, וכמו בגשמיות שנישמה מאויר מושחת מקלקלת את הגוף, כן הוא ברוחניות, וזה נתברר במדת האמת, ובהעמקת מדת האמת ישראל לעולם זכאין; **שם משמואל** המועדים - הושענא רבה שנת תרע"ט: ובמדת האמת ישראל לעולם זכאין, שאמת הוא דבר שהוא בעצם, וכל דבר שהוא במקרה איננו אמת, שהרי היא דבר שיש לו קיום בלתי משתנה, וכל שינוי הוא במקרה והמקרה לא יתמיד, וע"כ נהר הפוסק אחת לשבעים שנה נקרא מים מכזבים. ע"כ ביוהכ"פ שמאירה מדת האמת נתגלה אז עצם מהות ישראל, וישאל בעצם הם טהורים ונקיים וכל החטא הוא במקרה, וכמו שהמשיל במדרש (ב"ר פ' ס"ה) כמוף שעלה על ראש הקרח שנתן ידו והעבירו. כי כל החטאים נסתעפו מפאת שהתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, או מפאת שהגוים במעשיהם הרעים מקלקלין את האויר, וכמו בגשמיות שנישמה מאויר מושחת מקלקלת את הגוף כן הוא ברוחניות.